

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO
Į S T A T Y M A S**

**I SKYRIUS.
BENDRIEJI NUOSTATAI**

1 straipsnis. Valstybinis socialinis draudimas

Valstybinis socialinis draudimas – valstybės nustatytų socialinių ekonominių priemonių sistema, teikianti apdraustiesiems Respublikos gyventojams, taip pat įstatymo numatytais atvejais apdraustųjų šeimų nariams gyvenimui reikalingų lėšų ir paslaugų, jei jie negali dėl įstatymo numatytų priežasčių apsirūpinti iš darbo ir kitokių pajamų arba dėl įstatymo numatytų svarbių priežasčių turi papildomų išlaidų. Įgyvendinant valstybinį socialinį draudimą, dalyvauja draudėjų ir draudžiamųjų interesus ginančios organizacijos.

2 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo reguliavimas

Valstybinį socialinį draudimą, be šio ir kitų Lietuvos Respublikos socialinio aprūpinimo įstatymų, reguliuoja Vyriausybės tvirtinami Valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatai, socialinio draudimo įstaigų nuostatai, taip pat Valstybinio socialinio draudimo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklės.

3 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo išmokų rūšys

Iš valstybinio socialinio draudimo biudžeto mokamos:

- 1) valstybinės pensijos pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymą;
- 2) laikinojo nedarbingumo, nėštumo ir gimdymo, vaiko priežiūros, laidojimo pašalpos;
- 3) išmokos į užimtumo fondą draudimui nuo nedarbo;
- 4) išmokos šiame įstatyme numatytoms gydymo ir profilaktikos išlaidoms padengti.

4 straipsnis. Asmenys, draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu

Privalomuoju valstybiniu socialiniu draudimu draudžiami:

- 1) asmenys, dirbantys pagal darbo sutartį;
- 2) deputatai, gaunantys atlyginimą už darbą atitinkamose tarnybose;
- 3) sukarintų organizacijų (priešgaisrinės apsaugos, gelbėjimo tarnybų, ryšių ir kt.) darbuotojai, jei jie pagal kitus įstatymus neturi teisės į specialųjį socialinį aprūpinimą;
- 4) ūkinių bendrijų, taip pat žemės ūkio bendrovių nariai, gaunantys jose pajamas, susijusias su darbo santykiais;
- 5) akcininkai, gaunantys akcinėje bendrovėje pajamas, susijusias su darbo santykiais;
- 6) advokatų kolegijų nariai;
- 7) individualių (personalinių) įmonių savininkai;
- 8) ūkininkai ir pilnamečiai jų šeimos nariai, dirbantys ūkyje.

Asmenys, išvardinti 1–6 punktuose, privalomai draudžiami visomis 3 straipsnyje išvardintomis draudimo rūšimis. Kiti šiame straipsnyje išvardinti asmenys privalomai draudžiami valstybinių pensijų draudimu bei kitomis draudimo rūšimis, kurias atitinkamai apdraustųjų kategorijai numato šis įstatymas. Kitomis valstybinio socialinio draudimo rūšimis jie gali draustis savarankiškai.

Asmenų, išvardintų 1–6 punktuose, draudėjas yra įmonės, įstaigos ir organizacijos, kuriose jie dirba arba kurių nariai jie yra, taip pat ir patys draudžiamieji.

Asmenys, neišvardinti šiame straipsnyje, įstatymo numatytomis valstybinio socialinio draudimo rūšimis draudžiami savanoriškai individualiai arba per juos vienijančias organizacijas.

5 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo stažas

Valstybinio socialinio draudimo stažas – tai laikas, kai asmuo pats mokėjo ar už tą asmenį buvo mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, taip pat kiti laikotarpiai, kuriuos valstybinio socialinio draudimo stažui prilygina galiojantys įstatymai.

II SKYRIUS. VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO PAŠALPOS

1. LAIKINOJO NEDARBINGUMO PAŠALPA

6 straipsnis. Laikinojo nedarbingumo pašalpos skyrimo atvejai

Laikinojo nedarbingumo pašalpa skiriama:

- 1) atsiradus nedarbingumui dėl ligos ar traumos;
- 2) susirgus šeimos nariui, kurį būtina slaugyti;
- 3) epideminių situacijų atvejais;
- 4) esant proteziniame-ortopediniame stacionare;
- 5) laikinai perkėlus į kitą darbą dėl susirgimo profesine liga, tuberkulioze arba dėl užkrečiamų ligų sukėlėjų nešiojimo.

Laikinojo nedarbingumo pašalpa kaip nedarbingumo dėl ligos atveju (1 punktą) taip pat skiriama iškilus būtinybei gydytis tuberkuliozės arba kitoje sanatorijoje, į kurią siunčiama baigti gydymą po sunkaus susirgimo, įrašyto į Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ministerijų tvirtinamą sąrašą (24 straipsnio trečioji dalis).

7 straipsnis. Teisė į laikinojo nedarbingumo pašalpą

Teisę į laikinojo nedarbingumo pašalpą turi apdraustieji, išvardinti šio įstatymo 4 straipsnio 1–6 punktuose, jei jie dėl šio įstatymo 6 straipsnyje numatytų priežasčių yra palaisvinami nuo darbo ar tarnybinių pareigų ir dėl to praranda savo darbo pajamas. Šią teisę jie įgyja nuo pirmosios darbo (draudimo) dienos.

Pašalpa bendrąja tvarka mokama, jei teisę ją gauti atsirado darbo laikotarpiu (įskaitant bandomąjį laiką ir atleidimo iš darbo dieną), taip pat trijų kalendorinių dienų po savanoriško išėjimo iš darbo arba atleidimo su teise gauti išeitinę pašalpą laikotarpiu.

Asmenys, kurie buvo draudžiami pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1–6 punktus ir neteko darbo, turi teisę į laikinojo nedarbingumo pašalpą dėl ligos arba traumos (6 straipsnio 1 punktą), jei jie prarado darbingumą laikotarpiu, kuriuo pagal įstatymus mokama išeitinė pašalpa, visas uždarbis arba jo dalis ir yra nedarbingi šiam laikotarpiui pasibaigus.

Pagrindas skirti laikinojo nedarbingumo pašalpą yra nustatyta tvarka išduotas nedarbingumo pažymėjimas.

8 straipsnis. Laikinojo nedarbingumo pašalpos mokėjimo trukmė

Apdraustiesiems, netekusiems darbingumo dėl ligos arba traumos (6 straipsnio 1 punktą) šio įstatymo 7 straipsnyje nurodytais laikotarpiais, laikinojo nedarbingumo pašalpa mokama nuo pirmosios darbingumo netekimo dienos (neskaitant dienų, už kurias buvo gauta išeitinė pašalpa arba uždarbis) iki darbingumo atstatymo arba iki invalidumo pripažinimo.

Laikiniams ir sezoniniams darbuotojams, netekusiems darbingumo sutarties galiojimo laikotarpiu, pašalpa dėl bendrojo susirgimo mokama ne ilgiau kaip trisdešimt kalendorinių dienų po darbo sutarties galiojimo pabaigos.

Susižalojus darbe, susirgus profesine liga arba tuberkulioze, asmenims, dirbantiems pagal laikinojo ar sezoninio darbo sutartį, pašalpa mokama šio straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta tvarka.

Dirbantiems invalidams laikinojo nedarbingumo pašalpą mokėjimo trukmė nustatoma Valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatuose.

9 straipsnis. Laikinojo nedarbingumo pašalpa atostogų metu

Atsiradus laikinajam nedarbingumui dėl ligos ar traumos kasmetinių apmokamų atostogų metu, pašalpa mokama už visas sirgtas darbo dienas, patvirtintas nedarbingumo pažymėjimu.

Atsiradus laikinajam nedarbingumui neapmokamų atostogų metu, pašalpa mokama nuo tos dienos, kurią darbuotojas turėjo pradėti dirbti.

10 straipsnis. Laikinojo nedarbingumo pašalpos dydis

Laikinojo nedarbingumo pašalpa mokama 80 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio.

Jei laikinasis nedarbingumas trunka ilgiau kaip trisdešimt kalendorinių dienų, nuo trisdešimt pirmosios mokama 100 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio laikinojo nedarbingumo pašalpa.

Susižalojus darbe ar susirgus profesine liga, laikinojo nedarbingumo pašalpa mokama 100 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio.

Laikinojo nedarbingumo pašalpa, skiriama pagal 6 straipsnio 1-4 punktus, negali būti mažesnė už Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytą darbo užmokesčio minimumą, apskaičiuotą proporcingai dirbtam laikui arba atliktam darbui.

11 straipsnis. Kompensuojamojo uždarbio apskaičiavimas

Laikinojo nedarbingumo pašalpomis kompensuojamąjį uždarbį sudaro visų darbo vietų, kuriose asmuo draudžiamas, suminis vidutinis uždarbis, neviršijantis penkių minimalių darbo užmokesčių dydžio, kurie nustatyti pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Kompensuojamasis uždarbis apskaičiuojamas pagal valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatus.

Susižalojus darbe ar susirgus profesine liga, nepriklausomai nuo uždarbio kitose darbovietėse kompensuojamas visas apskaičiuotas vidutinis uždarbis toje darbo vietoje, kurioje asmuo susižalojo ar susirgo.

12 straipsnis. Sąlygos, kurioms esant, pašalpa nemokama

Laikinojo nedarbingumo pašalpa nemokama:

- 1) asmenims, laikinai nedarbingiems dėl traumų, gautų darant nusikaltimus;
- 2) asmenims, sužalojusiems savo arba savo globotinių sveikatą, kad išvengtų darbo ar kitokių pareigų arba apsimetusiems sergančiais (simuliantams);
- 3) asmenims, kurių laikinojo nedarbingumo tiesioginė priežastis – alkoholio, narkotinių arba toksinių medžiagų vartojimas.

Tuo atveju, kai savanoriškai gydomasi stacionare nuo alkoholizmo, narkomanijos ar toksikomanijos, laikinojo nedarbingumo pašalpa mokama ne ilgiau kaip keturiolika kalendorinių dienų per kalendorinius metus.

Asmenims, pažeidžiantiems gydytojo nustatytą gydymo ir slaugos režimą, be svarbių priežasčių neatvykstantiems pas gydytoją arba į įstatymo nustatytą darbingumo patikrinimą, pašalpa Valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatų numatyta tvarka gali būti neskiriama arba jos mokėjimas nutraukiamas.

13 straipsnis. Laikinojo nedarbingumo pašalpa šeimos nariui slaugyti

Pašalpa sergančiajam šeimos nariui slaugyti mokama, jeigu gydytojo nurodymu būtina ligonį slaugyti.

Slaugant šeimos narį, pašalpa mokama ne ilgiau kaip septynias kalendorines dienas.

Slaugant sergantį iki keturiolikos metų amžiaus vaiką, pašalpa mokama ne ilgiau kaip keturiolika kalendorinių dienų.

Slaugant sergantį iki penkerių metų amžiaus vaiką stacionare, pašalpa mokama visą slaugymo laiką.

14 straipsnis. Laikinojo nedarbingumo pašalpa epideminių situacijų atveju

Įvedus nustatyta tvarka karantino režimą ypač pavojingų infekcijų židiniuose, pašalpa mokama nušalintiems nuo darbo asmenims.

Valstybiniais gydytojams higienistams laikinai nušalinus apdraustąjį kaip užkrečiamų ligų sukėlėją nešiotąjį ir negalint jo perkelti į kitą darbą, laikinojo nedarbingumo pašalpa jam mokama visą nušalinimo nuo darbo laiką ir apskaičiuojama pagal kompensuojamąjį uždarbį tik toje darbovietėje, kurioje jis nušalintas nuo darbo.

Valstybiniais gydytojams higienistams įvedus vaikų įstaigose infekcijų plitimą ribojantį režimą ir dėl to atsiradus būtinybei prižiūrėti vaiką, pašalpa mokama kaip šeimos nario slaugos atveju pagal šio įstatymo 13 straipsnio antrąją dalį.

15 straipsnis. Pašalpa, esant proteziniame-ortopediniame stacionare

Paguldžius apdraustąjį į protezinį-ortopedinį stacionarą, pašalpa mokama už visą jame būtą laiką, taip pat vykimo į stacionarą ir atgal laiką.

16 straipsnis. Pašalpa laikinai perkėlus į kitą darbą

Jeigu apdraustasis dėl profesinės ligos, tuberkuliozės, taip pat dėl to, kad jis yra užkrečiamų ligų sukėlėjų nešiotas (6 straipsnio 5 punktas), laikinai negali dirbti savo darbo, bet, nepažeisdamas paskirto gydymo, gali dirbti kitą darbą ir dėl to pagal medicininę išvadą perkeliamas į kitą darbą, jam pašalpa mokama už visą perkėlimo laiką, bet ne ilgiau kaip du mėnesius ir tokio dydžio, kad gaunamas uždarbis ir pašalpa neviršytų vidutinio uždarbio iki perkėlimo.

2. NĖŠTUMO IR GIMDYMO PAŠALPA

17 straipsnis. Nėštumo ir gimdymo pašalpa

Nėštumo ir gimdymo pašalpa iš valstybinio socialinio draudimo lėšų skiriama moteriai, apdraustai pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1-6 punktus.

Nėštumo ir gimdymo pašalpa mokama ir tuo atveju, kai moteris yra atostogose vaikui prižiūrėti.

Moterims, pagimdžiusioms suėjus dvidešimt aštuonioms nėštumo savaitėms ir vėliau, apmokama septyniasdešimt kalendorinių dienų iki gimdyvinio laikotarpio ir penkiasdešimt šešios kalendorinės dienos pogimdyminio laikotarpio (komplikuoto gimdymo atveju ir gimus daugiau negu vienam vaikui – septyniasdešimt kalendorinių dienų). Moterims, pagimdžiusioms suėjus dvidešimt dviem nėštumo savaitėms, apmokamos dvidešimt aštuonios kalendorinės dienos po gimdymo (jei kūdikis gyvena, apmokamos penkiasdešimt šešios dienos po gimdymo).

Nėštumo ir gimdymo pašalpa skiriama 100 procentų kompensuojamojo uždarbio dydžio.

Moteriai, atleisti iš darbo nėštumo arba nėštumo ir gimdymo atostogų metu dėl įmonės, įstaigos ar organizacijos likvidavimo, nėštumo ir gimdymo pašalpa mokama šio straipsnio antroje ir trečiojoje dalyse nustatyta tvarka, jei tuo metu nemokama išeitinė pašalpa arba vidutinis uždarbis.

3. PAŠALPA VAIKO PRIEŽIŪRAI

18 straipsnis. Pašalpa vaiko priežiūrai

Pašalpa vaiko priežiūrai iš valstybinio socialinio draudimo lėšų mokama:

1) jei bent vienas tėvų yra draudžiamas valstybiniu socialiniu draudimu pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1-6 punktus;

2) jei vaiko motina buvo draudžiama pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1-6 punktus ir nėštumo arba vaiko iki trejų metų priežiūros metu buvo atleista iš darbo dėl įmonės, įstaigos ar organizacijos likvidavimo.

19 straipsnis. Pašalpos vaiko priežiūrai mokėjimo trukmė ir dydis

Pašalpa vaiko priežiūrai už kiekvieną vaiką iki jam sukaks pusantrų metų mokama minimalaus gyvenimo lygio dydžio.

Pašalpa vaikui nuo pusantrų iki trejų metų auginti už kiekvieną vaiką mokama pusės minimalaus gyvenimo lygio dydžio.

Pašalpa vaiko priežiūrai taip pat mokama, jei jos gavėjas dirba.

4. LAIDOJIMO PAŠALPA

20 straipsnis. Teisė į laidojimo pašalpą

Laidojimo pašalpa mokama, mirus pačiam apdraustajam (4 straipsnis) arba jo išlaikomajam šeimos nariui.

Mirus apdraustajam, laidojimo pašalpa mokama mirusiojo šeimos nariams arba tiems asmenims, kurie jį laidojo. Mirus apdraustojo šeimos nariui, pašalpa mokama pačiam apdraustajam.

Laidojimo pašalpa nemokama, kai laidojama valstybės (savivaldybės) lėšomis.

21 straipsnis. Laidojimo pašalpos dydis

Laidojimo pašalpa mokama trijų minimalių gyvenimo lygių dydžio.

22 straipsnis. Pašalpos išmokėjimas, mirus asmeniui, turėjusiam teisę ją gauti

Laikinojo nedarbingumo, nėštumo ir gimdymo pašalpos, negautos iki gavėjo mirties dienos, išmokamos kartu su juo gyvenusiems šeimos nariams, taip pat nedarbingiems asmenims, kurie buvo mirusiojo išlaikomi.

Pašalpa vaiko iki trejų metų priežiūrai, negauta dėl gavėjo mirties, išmokama likusiam tėvui arba asmeniui, faktiškai auginančiam vaiką.

Negauta pašalpa į paveldimą turtą neįtraukiama.

III SKYRIUS.

GYDymo IR PROFILAKTIKOS IŠMOKOS

23 straipsnis. Išlaidų medikamentams ir medicinos pagalbos priemonėms kompensavimas

Apdraustųjų, išvardintų 4 straipsnyje, taip pat apdraustųjų, netekusių darbo ir gaunančių išeitinę arba bedarbio pašalpą, vaikams iki vienerių metų amžiaus iš valstybinio socialinio draudimo lėšų kompensuojama 100 procentų išlaidų visiems ambulatorinio gydymo metu naudojamiems būtiniesiems medikamentams ir medicinos pagalbos priemonėms pagal patvirtintą sąrašą.

Iš valstybinio socialinio draudimo lėšų kompensuojama 80 procentų išlaidų visiems ambulatorinio gydymo metu naudojamiems būtiniesiems medikamentams ir medicinos pagalbos priemonėms pagal patvirtintą sąrašą:

1) apdraustųjų, išvardintų 4 straipsnyje, taip pat apdraustųjų, netekusių darbo ir gaunančių išeitinę arba bedarbio pašalpą, vaikams nuo vienerių iki septynerių metų amžiaus;

2) gaunantiems valstybinio socialinio draudimo pensijas nedirbantiems pensininkams, sukačiams šešiasdešimt penkerius metus ir vyresniems;

3) gaunantiems valstybinio socialinio draudimo pensiją I ir II grupės invalidams.

Iš valstybinio socialinio draudimo lėšų apdraustiesiems, išvardintiems 4 straipsnyje, taip pat jų išlaikomiems nedarbingiems šeimos nariams kompensuojamos visos išlaidos būtiniesiems medikamentams ir medicinos pagalbos priemonėms pagal patvirtintą sąrašą, susirgus ligomis, įrašytomis į Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ministerijų tvirtinamą ligų sąrašą.

Būtinųjų medikamentų ir medicinos pagalbos priemonių sąrašą tvirtina Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ministerijos.

24 straipsnis. Kelialapiai į sanatorines įstaigas

Išlaidos kelialapiams į sanatorines įstaigas kompensuojamos, remiantis Vyriausybės nustatyta tvarka patvirtintomis standartinėmis sanatorinio gydymo dienos kainomis.

Valstybinio socialinio draudimo lėšomis apdraustiesiems, išvardintiems 4 straipsnyje, apmokama visa standartinė jų sergančių vaikų iki septynerių metų amžiaus ir vaikų invalidų iki šešiolikos metų amžiaus sanatorinio gydymo dienų kaina, jei vaikas vyksta gydytis pagal atskirą

kelialapį, arba 90 procentų standartinės kainos, jei vaikas vyksta gydytis pagal bendrą kelialapį kartu su apdraustuoju.

Valstybinio socialinio draudimo lėšomis apmokama visa standartinė sanatorinio gydymo kaina šiems siunčiamiems baigti gydymą po sunkaus susirgimo, įrašyto į Sveikatos apsaugos ir Socialinės apsaugos ministerijų patvirtintą sąrašą, asmenims:

- 1) apdraustiesiems, išvardintiems 4 straipsnio 1–6 punktuose;
- 2) asmenims, kurie buvo draudžiami pagal šio įstatymo 4 straipsnio 1–6 punktus ir neteko darbo, jei sanatorinis gydymas paskirtas išeitinės pašalpos arba laikinojo nedarbingumo pašalpos, paskirtos darbo laikotarpiu, gavimo metu;
- 3) pensininkams, gaunantiems valstybinio socialinio draudimo pensijas;
- 4) šio straipsnio 1–3 punktuose išvardintų asmenų išlaikomiems šeimos nariams.

Kitais atvejais apdraustiesiems, išvardintiems 4 straipsnio 1–6 punktuose valstybinio socialinio draudimo lėšomis apmokama 50 procentų kiekvienos sanatorinio gydymo dienos standartinės kainos, o pensininkams, gaunantiems valstybinio socialinio draudimo pensijas, – 80 procentų standartinės kainos.

25 straipsnis. Išlaidų nemokamoms donorų atostogoms kompensavimas

Donorui, nemokamai davusiam kraujo, iš valstybinio socialinio draudimo lėšų išmokama kompensacija, lygi jo trijų darbo dienų vidutiniam darbo užmokesčiui. Donorui, mokamai davusiam kraujo, išmokama jo dviejų darbo dienų vidutinio darbo užmokesčio dydžio kompensacija.

26 straipsnis. Išlaidų transportui kompensavimas

Apdraustiesiems, išvardintiems 4 straipsnio 1–6 punktuose, jei jiems invalidumą nustatančių komisijų nutarimu pripažinta teisė į specialiųjų automobilių įsigijimą, kas ketvirtį išmokama 75 procentų mėnesinio minimalaus gyvenimo lygio dydžio transporto išlaidų kompensacija nepriklausomai nuo to, ar jie yra įsigiję automobilį.

27 straipsnis. Sąlygos, kurioms esant, gydymo ir profilaktikos išmokos nemokamos

Apdraustasis netenka teisės į 23–26 straipsniuose išvardintas išmokas iš valstybinio socialinio draudimo lėšų 12 straipsnyje nurodytais atvejais.

IV SKYRIUS.

VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO FINANSAI

28 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo biudžetas

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo finansų pagrindą sudaro savarankiškas Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžetas, neįtraukiamas į Valstybės ir savivaldybių biudžetus.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžetą ir jo vykdymo metinę ataskaitą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžetas sudaromas kalendoriniams metams. Biudžetas ir jo vykdymo ataskaita skelbiami viešai Vyriausybės nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžeto projektą rengia ir pateikia Vyriausybei tvirtinti Valstybinio socialinio draudimo taryba.

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklės tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

29 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžetų santykiai

Asignavimai iš Valstybės biudžeto skiriami, kai dėl Aukščiausiosios Tarybos priimtų įstatymų arba kitokių nenumatytų priežasčių padidėja socialinio draudimo išlaidos arba sumažėja pajamos, o įmokų socialiniam draudimui tarifai nekeičiami.

30 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo biudžeto pajamos

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžeto pajamas sudaro:

- 1) juridinių bei fizinių asmenų privalomosios valstybinio socialinio draudimo įmokos;
- 2) Valstybinio socialinio draudimo valdybos veiklos pajamos;
- 3) asignavimai iš Valstybės biudžeto, skiriami pagal šio įstatymo 29 straipsnį.

31 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo biudžeto išlaidos

Valstybinio socialinio draudimo biudžeto išlaidas sudaro:

- 1) valstybinio socialinio draudimo pensijos;
- 2) valstybinio socialinio draudimo pašalpos;
- 3) Vyriausybės nustatyto dydžio atskaitymai į užimtumo fondą;
- 4) gydymo ir profilaktikos išmokos (šio įstatymo 23–26 straipsniai);
- 5) valstybinio socialinio draudimo įstaigų veiklos išlaidos.

32 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo rezervo fondas

Valstybinio socialinio draudimo biudžete sudaromas Valstybinio socialinio draudimo rezervo fondas, kurio dydis nustatomas tvirtinant valstybinio socialinio draudimo biudžetą. Jo lėšos Valstybinio socialinio draudimo tarybos sprendimu skiriamos apmokėti išlaidoms, kurių negalima numatyti tvirtinant biudžetą, išskyrus išlaidas valdymo reikalam.

33 straipsnis. Kasos apyvartos lėšos

Valstybinio socialinio draudimo biudžete sudaromos kasos apyvartos lėšos. Jos sudaromos iš biudžeto lėšų likučio, o kai jo nepakanka – iš planinių pajamų. Kasos apyvartos lėšų dydis nustatomas tvirtinant valstybinio socialinio draudimo biudžetą.

Kasos apyvartos lėšos naudojamos kasos pajamų laikinajam trūkumui padengti ir turi būti atstatytos ne vėliau kaip iki biudžetinių metų pabaigos.

34 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo įmokos

Asmenų, išvardintų šio įstatymo 4 straipsnio 1-6 punktuose, valstybinio socialinio draudimo įmokų dalis mokama iš jų pačių pajamų, kita dalis – iš įmonių, įstaigų arba organizacijų, kuriose jie dirba, lėšų. Įmokos skaičiuojamos nuo uždarbio ir jam prilygintų su darbo santykiais susijusių pajamų pagal Valstybinio socialinio draudimo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisykles.

Asmenys, išvardinti 4 straipsnio 7-8 punktuose, moka valstybinio socialinio draudimo įmokas nuo jų pačių deklaruotos valstybinio socialinio draudimo sumos, kuri negali būti mažesnė už Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytą darbo užmokesčio minimumą.

Asmenys, išvardinti 4 straipsnio 7-8 punktuose, gali nemokėti valstybinio socialinio draudimo įmokų, jei Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytos jų apmokestinamosios pajamos (apskaičiuotos iki atskaitant minėtųjų pačių asmenų socialinio draudimo įmokas) yra mažesnės už Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytą darbo užmokesčio minimumą arba įstatymų nustatyta tvarka nuo apmokestinimo yra atleistos.

Laikotarpiu, kuriais asmuo nemoka valstybinio socialinio draudimo įmokų, neįskaitomi į jo valstybinio socialinio draudimo stažą.

35 straipsnis. Valstybinio draudimo įmokų tarifai

Privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifus nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Asmenų, išvardintų šio įstatymo 4 straipsnyje, valstybinio socialinio draudimo įmokų dalių, mokamų iš jų pačių pajamų, tarifus nustato Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba.

36 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėjimo tvarka

Valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėtojas (draudėjas) pats jas apskaičiuoja ir sumoka į valstybinio socialinio draudimo biudžetą.

Draudėjai – įmonės, įstaigos ir organizacijos, kuriose dirba 4 straipsnio 1-6 punktuose apdraustieji asmenys, apskaičiuoja, išskaito ir įmoka į valstybinio socialinio draudimo biudžetą iš minėtų apdraustųjų asmenų pajamų mokamas socialinio draudimo įmokas.

Įmokų mokėjimo tvarka ir terminai nustatomi Valstybinio socialinio draudimo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklėse.

37 straipsnis. Atsakomybė valstybiniam socialiniam draudimui

Juridiniai arba fiziniai asmenys, dėl kurių kaltės valstybinio socialinio draudimo įstaigos turėjo išmokėti apdraustiesiems tam tikras išmokas arba kurių kaltais veiksmais buvo padaryta kitokia žala valstybinio socialinio draudimo turtui, privalo tą žalą atlyginti įstatymų nustatyta tvarka.

38 straipsnis. Atsakomybė už įmokų mokėjimo teisingumą

Už pavėluotai pervestas į valstybinio socialinio draudimo biudžetą įmokų sumas mokami 0,5 procento delspinigiai už kiekvieną pavėluotą dieną.

Laiku nesumokėtas į valstybinio socialinio draudimo biudžetą draudėjų ir jų draudžiamų asmenų įmokas valstybinio socialinio draudimo įstaiga iš draudėjų – juridinių asmenų išieško ne ginčo tvarka, o iš fizinių asmenų – teisme.

Jei įmokos neteisėtai sumažintos, į valstybinio socialinio draudimo biudžetą paimama visa suma, kuria sumažintos įmokos, taip pat dvigubo šios sumos dydžio bauda. Neprimokėta suma ir bauda iš juridinių asmenų išieškoma ne ginčo tvarka, o iš fizinių asmenų – teisme, bet už ne ilgesnį kaip dvejų paskutinių metų laikotarpį.

V SKYRIUS.

VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO VALDYMAS

39 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo valdymo sistema

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo valdymo sistemą sudaro:

- 1) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ministerija;
- 2) įstaigos, akredituotos vykdyti valstybinį socialinį draudimą;
- 3) draudėjai.

40 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo taryba

Valstybinio socialinio draudimo taryba steigiama prie Socialinės apsaugos ministerijos.

Į Tarybos sudėtį įeina socialinės apsaugos ministras, po vieną Sveikatos apsaugos ir Finansų ministerijos atstovą, du akredituotų vykdyti valstybinį socialinį draudimą įstaigų atstovai, ne daugiau kaip po tris apdraustųjų ir draudėjų interesus ginančių asociacijų atstovus.

Tarybos sudėtį socialinės apsaugos ministro teikimu tvirtina Vyriausybė.

Valstybinio socialinio draudimo taryba:

- 1) nustato perspektyvinius ir einamuosius valstybinio socialinio draudimo uždavinius;
- 2) pateikia Vyriausybei siūlymus dėl valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifų dydžių;
- 3) rengia valstybinio socialinio draudimo biudžeto projektą ir pateikia jį tvirtinti Vyriausybei;
- 4) tvirtina valstybinio socialinio draudimo įstaigų etatų normatyvus;
- 5) sprendžia kitus klausimus pagal socialinio draudimo įstaigų nuostatus.

41 straipsnis. Įstaigos, akredituotos vykdyti valstybinį socialinį draudimą

Socialinės apsaugos ministerija akredituoja:

- 1) Valstybinio socialinio draudimo valdybą vykdyti ir organizuoti valstybinį socialinį draudimą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;

2) kitas įstaigas vykdyti valstybinį socialinį draudimą.

42 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo valdyba

Valstybinio socialinio draudimo valdyba – valstybinė ne pelno įmonė, kuri:

- 1) vykdo Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo biudžetą;
 - 2) deleguoja valstybinio socialinio draudimo priemonių vykdymą draudėjams;
 - 3) sudaro sutartis su kitomis įstaigomis, akredituotomis vykdyti valstybinį socialinį draudimą;
 - 4) atsako už šiame įstatyme numatyto aprūpinimo savalaikį teikimą apdraustiesiems;
 - 5) vykdo kitą veiklą, numatytą socialinio draudimo įstaigų nuostatuose.
- Valdybai vadovauja Valstybinio socialinio draudimo taryba.
Valdybos direktorių skiria Valstybinio socialinio draudimo taryba.
Valdyba veikia pagal Valstybinio socialinio draudimo įstaigų nuostatus.

43 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo valdybos teritorinės įstaigos

Rajonuose ir miestuose steigiami Valstybinio socialinio draudimo valdybos skyriai, kurie yra tiesiogiai atsakingi už:

- 1) valstybinio socialinio draudimo įmokų surinkimą;
- 2) pensijų išmokėjimą teisingai ir laiku;
- 3) kitų Valstybinio socialinio draudimo įstaigų nuostatuose numatytų funkcijų vykdymą.

Valstybinio socialinio draudimo valdyba ir jos teritoriniai skyriai yra juridiniai asmenys, turi antspaudą su Lietuvos Respublikos valstybinio herbo atvaizdu.

44 straipsnis. Draudėjų pareigos

Visi draudėjai, kurie turi mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas už draudžiamuosius, išvardintus šio įstatymo 4 straipsnio 1-6 punktuose, taip pat 4 straipsnio 7 ir 8 punktuose nurodyti asmenys privalo registruotis Valstybinio socialinio draudimo valdybos teritoriniuose skyriuose.

Draudėjai yra atsakingi už teisingą ir laiku atliekamą valstybinio socialinio draudimo įmokų priskaičiavimą ir įmokėjimą į valstybinio socialinio draudimo biudžetą.

Draudėjai išmoka apdraustiesiems valstybinio socialinio draudimo pašalpas Valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatų numatyta tvarka.

45 straipsnis. Valstybinio socialinio draudimo įstaigų teisė į kontrolę

Akredituota vykdyti valstybinį socialinį draudimą įstaiga turi teisę patikrinti dokumentus, kuriais grindžiamos jos žinioje esančios įmokos ir išmokos.

Vykdam valstybinio socialinio draudimo kontrolę, valstybinio socialinio draudimo įstaigų pareigūnams suteikiamos Lietuvos Respublikos valstybinės mokesčių inspekcijos įstatymo 4 straipsnyje nurodytos teisės.

Draudėjų ir apdraustųjų pretenzijas dėl valstybinio socialinio draudimo įstaigų pareigūnų, vykdančių kontrolę, veiksmų sprendžia atitinkamos įstaigos vadovas arba jo pavaduotojas, o dėl pastarųjų pareigūnų veiksmų – Valstybinio socialinio draudimo valdyba. Pareiškėjas, nesutinkantis su Valdybos sprendimu, turi teisę per 10 dienų po sprendimo gavimo kreiptis į teismą.

46 straipsnis. Ginčų, kylančių iš valstybinio socialinio draudimo teisių santykių, sprendimas

Ginčus tarp draudėjų ir valstybinio socialinio draudimo įstaigų sprendžia Valstybinio socialinio draudimo valdyba, Valstybinis arbitražas arba teismas.

Apdraustųjų ginčai su draudėjais ir valstybinio socialinio draudimo įstaigomis dėl pensijų, pašalpų ir kitokio aprūpinimo yra sprendžiami Valstybinių pensijų įstatyme, kituose įstatymuose, taip pat Valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatuose numatyta tvarka.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS PIRMININKAS

V. LANDSBERGIS

Vilnius, 1991 m. gegužės 21 d.
Nr. I-1336